

KATARZYNA ZAGÓRSKA
**Od misyjności chrztu Polski do misyjności
przekazów radiowych**

Rok 2016 to czas wielu rocznic, 1050-lecia chrztu Polski, 800-lecia istnienia zakonu dominikańskiego, XX Spotkania na Polach Lednickich. Wymienione uroczystości stanowią przykład relacjonowania wydarzeń religijnych zarówno przez media wyznaniowe, jak też świeckie, mimo, wydawałoby się, różnej ich misji. Owej misji warto się przyjrzeć szczegółowo.

Co łączy daty 966 i 2016? Jak postrzegano ponad dziesięć wieków temu misję, a jak rozumie się ją dzisiaj? Jak zmieniły się sposoby wyznawania wiary oraz przekazywania wiadomości? Nie tylko gra słów, ale konkretne działania, ówczesne i współczesne, łączy charakter apostolski, ewangelizacyjny, spinający je dziejową klamrą. Choć obecnie nie ślemy wici, być może konteksty historyczne, religijne, filologiczne uda się połączyć w zrozumieniu misji poznańskiego Radia Emaus, którą realizowało w 2015 i 2016 r., szczegółowo informując o 1050. rocznicy religijnej i politycznej decyzji księcia Mieszka.

W jubileuszowej publikacji 966. *Chrzest Polski* Kazimierz Ożóg stwierdził: *Rocznica ta zobowiązuje nie tylko do zachowania ogromnego dziedzictwa wiary i kultury chrześcijańskiej naszych przodków, ale również domaga się jego rozwijania na wszystkich możliwych polach życia narodu polskiego i przekazywania tego największego skarbu, jakim jest wiara w Jezusa Chrystusa, nowym pokoleniom Polaków. Niech wielka gorliwość pierwszych Piastów i świętych męczenników Wojciecha, Brunona i Pięciu Braci Polskich w ewangelizowaniu naszych przodków z X w. stanowi przykład i zachętę do kontynuowania ich dzieła w obecnej dobie¹.* Kontynuowanie działań naszych przodków dokonuje się dziś

za pośrednictwem nowych narzędzi, jakimi są media, także media katolickie. Zapewne pierwszych misjonarzy na ziemiach polskich cechowała pomysłowość, odwaga, a nawet nowoczesność w głoszeniu kerygmatu. Jacek Sobczak przypomina, że *Chrześcijaństwo praktycznie od początków swego istnienia znakomicie potrafiło wykorzystać istniejące na poszczególnych etapach rozwoju społecznego środki przekazu. Pierwotnie taki charakter niewątpliwie miały wystąpienia apostołów nowej wiary, z konieczności ustne*². Zatem oralność służyła ewangelizacji, misji 1050 lat temu i służy jej obecnie. Trudno jednoznacznie określić funkcje mediów wyznaniowych, w tym również funkcje radiofonii, bez zrozumienia katolickiej nauki społecznej, a jednocześnie bez umiejętności posługiwania się językiem współczesnych środków komunikacji. W tomie *Media religijne i wyznaniowe w Polsce i na świecie* czytamy: *Nie ma wątpliwości, że kościoły i związki wyznaniowe w erze medialnej dostrzegły możliwości, jakie środki społecznego przekazu oferują w zakresie prowadzonej przez te podmioty działalności duszpasterskiej i z tej szansy szeroko korzystają, choć wymagało to niekiedy stosowania sposobu i języka komunikacji do zasad i dogmatów wiary*³. Obecnie nowy sposób wypowiedzi realizują redakcje podejmujące tematykę religijną, niezależnie od ich linii programowej, by precyzyjnie przekazywać treść, a jednocześnie sprostać wyzwaniom epoki cyfryzacji.

Zmiany ustrojowe, organizacyjne, prawne, zachodzące po roku 1989, umożliwiły powstanie stacji katolickich, co można uznać za pewien fenomen. Warto się nim nadal zajmować, ponieważ, jak twierdzi bp Adam Lepa, *Spośród czterech podstawowych mass mediów radiu w Polsce poświęcono dotąd najmniej publikacji*⁴. Wiesław Sonczyk zwracał uwagę na uprzywilejowanie telewizji, a tym samym na nikłe zainteresowanie medioznawców zmianami ilościowymi i jakościowymi w polskiej radiofonii, zarówno publicznej, jak też komercyjnej⁵, tym bardziej nie analizowano radiofonii wyznaniowej. *Pod koniec lat trzydziestych radio stało się medium pierwszego znaczenia*⁶, które traciło stopniowo wraz z rozwojem telewizji. Od końca lat 90. XX wieku radiofonia odzyskuje znaczenie i popularność, paradoksalnie, dzięki przekazom internetowym. Obecnie beneficjentem sieci staje się radiofonia katolicka, będąca jedną z form obecności Kościoła w świecie, również w świecie (nowych) mediów. Wspiera Kościół w działalności ewangelizacyjnej, za pomocą której realizowana jest jej misja. Sytuacja

¹ K. Ozóg: 966. *Chrzest Polski*. Kraków 2015 s. 10.

² J. Sobczak: *Media a religia*. W: *Media religijne i wyznaniowe w Polsce i na świecie*. Red. J. Sobczak, J. Skrzypczak. Poznań 2015 s. 14.

³ J. Skrzypczak, J. Sobczak: *Wstęp*. W: *Media religijne...*, dz. cyt., s. 7.

⁴ A. Lepa: *Pedagogika mass mediów*. Łódź 2000 s. 73.

⁵ W. Sonczyk: *KOSMOS – pierwsza sieć radiowa w Polsce*. W: *Środki masowej informacji w Polsce po likwidacji cenzury (1990–2000)*. Red. J. Adamowski. Warszawa 2000 s. 318.

⁶ R. Habielski: *Radio. Medium pierwszego znaczenia*. W: *Biblia dziennikarstwa*. Red. A. Skworz, A. Niziołek. Kraków 2010 s. 327.

zmienia się dynamicznie, widać już efekty prac badaczy⁷. Dorobek dwóch dekad istnienia radia katolickiego w Polsce wymaga nadal opisu naukowego, choć pewnie, z korzyścią dla przedmiotu badań, w perspektywie interdyscyplinarnej.

I. Pojęcie *misji*

Aby zrozumieć samo pojęcie i podjąć próbę scharakteryzowania go w ujęciu historycznym oraz współczesnym, warto odwołać się do katolickiej nauki społecznej, a także sięgnąć po opracowania leksykograficzne oraz legislacyjne. Refleksję naukową nad rozumieniem samego terminu rozpoczniemy od sprawdzenia artykułów hasłowych i uwzględnieniu w nich odniesień chrzcielnych, a także radiowych. Definicje słownikowe wskazują łacińskie pochodzenie terminu „misja” (łac. *missio*), a treść prezentują w następującym porządku:

- społecznym (nieostrym semantycznie), rozumianym jako posłannictwo,
- politycznym, rozumianym jako dyplomacja (działalność, siedziba),
- religijnym, postrzeganym jako działalność apostołska (na misjach) albo kaznodziejska (rekolekcyjna, realizowana w Polsce jako głoszenie nauk wiernym).

Według tego schematu skonstruowany jest artykuł hasłowy w *Słowniku wyrazów obcych*⁸. Dawne rozumienie z kwalifikatorem *rel.* (religijny) nie oddaje w pełni dzisiejszego znaczenia, nie odnosi się bowiem do działań apostołskich⁹, dotyczy natomiast X wieku. Misja jako posłannictwo, ważne zadanie, dotyczy zarówno chrztu Polski, jak też współczesnych działań radia katolickiego. *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny* definiuje pojęcie *misji*¹⁰, ale także *mi-*

⁷ Zob. S. Jędrzejewski: *Radio Renesans. Od monopolu do konkurencji*. Warszawa 1997; *Medialne rozdroże*. Red. L. Dyczewski. Warszawa 1998; W. Sonczyk: *Media w Polsce. Zarys problematyki*. Warszawa 1999; G. Stachyra: *Gatunki audycji w radiu sformatowanym*. Lublin 2008; S. Jędrzejewski: *Radiofonia publiczna w Europie w erze cyfrowej*. Kraków 2010; *Radio i społeczeństwo*. Red. G. Stachyra, E. Pawlak-Hejno. Lublin 2011.

⁸ *Słownik wyrazów obcych PWN*. Red. J. Tokarski. Warszawa 1979 s. 482. Jak podaje SWO, misja to 1. *posłannictwo, ważne odpowiedzialne zadanie do spełnienia*. 2. *przedstawicielstwo państwa delegowane w specjalnym celu do innego państwa; siedziba zajmowana przez takie przedstawicielstwo*. 3. *rel. zorganizowana działalność duchownych podejmowana w celu rozprzestrzenienia jakiejś religii i pozyskania jej nowych wyznawców*, b) *misje (lm)*, w Kościele katolickim – *intensywna kilkudniowa akcja kaznodziejska połączona z odprawieniem specjalnych nabożeństw, mająca na celu ożywienie ducha religijnego w jakiejś parafii*.

⁹ O apostołstwie, ewangelizacji i nowej ewangelizacji często wypowiadał się Jan Pawła II, rozumiejąc znaczenie nowych środków przekazu, jak radio, telewizja, prasa, teatr. Określenie *ewangelizacyjne* jest późniejsze niż niektóre opracowania słownikowe, w hasłach bywa zastępowane synonimami.

¹⁰ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*. Red. H. Zgółkowa. Poznań 1999 s. 306–307. PSWP *misję* definiuje następująco: 1. *specjalne zadanie do wykonania, posłannictwo (...)*. *Blisko znaczące: zadanie, polecenie*. 2. *przedstawicielstwo państwa (...)*. 3. *rel. „zorganizowana działalność wyznawców jakiejś religii, mająca na celu jej szerzenie i zdobywanie nowych wyznawców*

sjonarka, misjonarski, misjonarz, misyjny¹¹. W haśle *radio* nie ma żadnych odniesień do misji¹². Dla rozumienia w kontekście historycznym i medialnym istotne wydaje się traktowanie misji jako zadania, polecenia, ale także nawracania, ewangelizacji, zanotowane tylko w tym opracowaniu. Artykuł hasłowy *Słownika języka polskiego PWN*¹³ zawiera ważny kontekst posłannictwa, natomiast w sposób dosyć ogólny nazywa działalność społeczno-religijną, prowadzoną raczej przez instytucje niż placówki, jak na przykład Caritas czy radio katolickie. Wydanie elektroniczne *Wielkiego słownika języka polskiego*¹⁴ uwzględnia synonimy definiowanego leksemu, nawiązujące do działań pierwszych misjonarzy oraz mediów. Misja do wykonania stanowi posłanie, ale nie poselstwo, natomiast radio jako nadawca informuje, przekazuje posłanie, komunikat, wiadomość, spełnia więc swoją misję, swoje zadanie, także apostołskie. WSJP definiuje *misję* szczegółowo, wskazuje rangę zadania (1.a) oraz zorganizowaną działalność (2.a)¹⁵.

Wydawałoby się więc naturalne, że radio, które zaprasza, opisuje i relacjonuje wydarzenia religijne, jak jubileusz 1050-lecia, podejmuje działania duszpasterskie, wypełnia powierzone mu zadania ewangelizacyjne. Pytanie o misję coraz rzadziej gości jednak w literaturze przedmiotu¹⁶, a pojęcie to ustępuje takim,

(...). *Bliskoznaczne: nawracanie, ewangelizacja. 4. religijny w Kościele katolickim kilkudniowe rekolekcje (...)* *Bliskoznaczne: rekolekcje.*

¹¹ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*. Red. H. Zgólkowa. T. 21. Poznań 1999 s. 315.

¹² *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*. Red. H. Zgólkowa. T. 35. Poznań 2002 s. 161–162.

¹³ <http://sjp.pwn.pl/szukaj/misja.html> (dostęp: 10.07.2016). Według SJP misja to 1. posłannictwo, ważne odpowiedzialne zadanie do spełnienia; 2. przedstawicielstwo państwa lub organizacji delegowane w specjalnym celu do innego państwa; też: siedziba tego przedstawicielstwa; 3. działalność instytucji religijnych podejmowana w celu rozpowszechniania jakiejś religii i pozyskania jej nowych wyznawców; też: placówka prowadząca taką działalność; 4. w Kościele katolickim: rekolekcje służące pogłębianiu życia religijnego parafian.

¹⁴ http://www.wsjp.pl/index.php?id_hasla=32005&ind=0&w_szukaj=misja (dostęp: 10.07.2016). Synonimy w haśle WSJP: *misja (do wykonania): posłanie, poselstwo; misja (posłannictwo): apostołstwo, apostołat, posłannictwo, powołanie, przeznaczenie; misja (ludzie): przedstawicielstwo.*

¹⁵ http://www.wsjp.pl/index.php?id_hasla=32005&id_znaczenia=4835405&l=15&ind=0 (dostęp 10.07.2016). Misję WSJP definiuje następująco: 1.a. zadanie, ważne zadanie powierzone komuś; 1.b. ludzie, osoby wykonujące misję – ważne zadanie (określenie człowieka ze względu na jego działalność intelektualną); 1.c. miejsce, miejsce pracy osób – misji; 2.a. działalność; rel. zorganizowana działalność wyznawców jakiejś wiary, zwłaszcza chrześcijan w celu wprowadzania zasad swojej wiary; 2.b. placówka, placówka prowadząca misję – działalność; 3. parafialna – rel. w Kościele katolickim cykl nauk o prawdach wiary i moralności połączony z innymi praktykami religijnymi, który ma na celu umocnienie i odnowienie wiary parafian

¹⁶ Por. J. Załubski: *Dziennikarz czy media worker? Ewolucja zawodu*. W: *W kręgu mediów i polityki*. Red. D. Piontek, Poznań 2003 s. 19–30, R. Kapuściński, *Autoportret reportera*. Kraków 2003.

jak komercja, marketing, sprzedaż produktu medialnego, słuchalność, oglądalność czy już nawet klikalność. Krótki przegląd artykułów hasłowych nie rozstrzyga wątpliwości semantycznych, pokazuje jedynie pewne tendencje, dostrzeżone w języku. Skonfrontować je warto z próbami definiowania, podejmowanymi przez ustawodawcę.

Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji¹⁷ zawiera w art.1.1. ogólne zadania radiofonii i telewizji, do których należą: 1) *dostarczanie informacji*; 2) *udostępnianie dóbr kultury i sztuki*; 3) *ułatwianie korzystania z oświaty, sportu i dorobku nauki*; 3) *upowszechnianie edukacji obywatelskiej*; 4) *dostarczanie rozrywki*; 5) *popieranie krajowej twórczości audiowizualnej*. Media publiczne spełniają swoją misję, tzw. misję publiczną¹⁸. Ustawodawca określił także zadania wynikające z jej realizacji. Misja mediów publicznych od lat budziła dyskusje społeczne, a także zainteresowanie badaczy. Marek Łuczak przypomina porządkowanie rzeczywistości postkomunistycznej i transformację systemową, dającą nowy ład informacyjny, przywracający mediom właściwe znaczenie i prestiż. Postulat zachowania misji w mediach publicznych daje, zdaniem autora, gwarancję zabezpieczenia szeroko rozumianego interesu publicznego¹⁹. Natomiast Jan Bieliczyński twierdzi, że misja stanowi publiczną część planu strategicznego działania instytucji, zawiera zestaw społecznie cenionych wartości, przybiera postać deklaracji, a nawet oficjalnego dokumentu²⁰. W niniejszym opracowaniu będzie to statut poznańskiego Radia Emaus.

Ustawodawca natomiast zwraca uwagę na dziesięć zadań, które mają charakter misji²¹, wśród nich znajduje się respektowanie chrześcijańskiego systemu wartości. Jednak zapisy ustawy nie dotyczą wprost, ani tym bardziej szczegółowo, mediów innych niż publiczne, czyli wyznaniowych. Próbę ich charakterystyki

¹⁷ Tekst ustawy za: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19930070034> (dostęp 15.07.2016).

¹⁸ Opisane są w rozdziale 4: *Publiczna radiofonia i telewizja*. Art. 21. 1. *Publiczna radiofonia i telewizja realizuje misję publiczną, oferując, na zasadach określonych w ustawie, całemu społeczeństwu i poszczególnym jego częściom, zróżnicowane programy i inne usługi w zakresie informacji, publicystyki, kultury, rozrywki, edukacji i sportu, cechujące się pluralizmem, bezstronnością, wyważeniem i niezależnością oraz innowacyjnością, wysoką jakością i integralnością przekazu.*

¹⁹ M. Łuczak: *Misja mediów publicznych. Między faktem a iluzją*. W: *(Ko)media. Konteksty dyskursu medialnego*. Red. J. Gołuchowski, D. Konieczna, K. Zdanowicz-Cyganik. Warszawa 2014 s. 21–28.

²⁰ J. Bieliczyński: *Misja i wizja regionalnego radia publicznego*. „*Studia Medioznawcze*” R: 2006 nr 3.

²¹ Zob. art. 21 p. 2 (Dz.U. 2016 poz. 639): 2. *Programy i inne usługi publicznej radiofonii i telewizji powinny: 1) kierować się odpowiedzialnością za słowo i dbać o dobre imię publicznej radiofonii i telewizji; 2) rzetelnie ukazywać całą różnorodność wydarzeń i zjawisk w kraju i za granicą; 3) sprzyjać swobodnemu kształtowaniu się poglądów obywateli oraz formowaniu się opinii publicznej; (...) 6) respektować chrześcijański system wartości, za podstawę przyjmując uniwersalne zasady etyki; 7) służyć umacnianiu rodziny; (...) 10) służyć edukacji medialnej.*

ki i sposobu realizowania misji znaleźć można w innych źródłach. W tym przypadku kluczowa okaże się katolicka nauka społeczna.

Sam termin *misja* nie jest jednoznaczny, powołuje się na to określenie ustawodawca, jak również Kościół, uzasadniając istnienie mediów społeczno-religijnych, w tym radiofonii katolickiej. Pewnych wskazań, sugestii, jak misję realizować, należy się jednak doszukiwać w różnych zapisach, nie tylko prawnych. *Kościół katolicki wielokrotnie odnosił się do problematyki środków przekazu w licznych dokumentach nauki społecznej, początkowo w encyklikach, a potem, począwszy od Pawła VI, w orędziach na światowe dni środków społecznego przekazu*²². W takim ujęciu *misja* stanowi nie tyle funkcję programu, co raczej powinność. Przyjrzyjmy się kilku wybranym dokumentom, zaczynając od najstarszych.

Pierwszą oficjalną wypowiedzią watykańską na temat mediów była encyklika Piusa XI, zatytułowana *Vigilanti cura*, opublikowana w 1936 r. Zajmowała się głównie filmem, nazywanym *widowiskiem kinematograficznym*²³. *Encyklika ta zwróciła uwagę na wykorzystanie filmów w pracy duszpasterskiej*²⁴.

Drugim ważnym dla analizowanej problematyki tekstem stała się encyklika *Miranda prorsus*²⁵ z 8 września 1957 r., w której Pius XII omawiał wszystkie środki społeczne. Stanowiła całościowe ujęcie przedsoborowego nauczania papieskiego o mediach. Opisywała konkretne zadania prasy, radia i telewizji. Zajmowała się etycznym wymiarem przekazu, jego dostosowaniem do wieku i wykształcenia odbiorcy, dbaniem o dzieci i młodzież. Encyklika docenia także nowe wynalazki techniczne w służbie apostolskiej. Ogromna otwartość papieża na nowe wyzwania wiązała się jednak z zachętą do odpowiedzialnego ich użycia. Wezwanie do służby prawdzie i doskonaleniu moralnemu człowieka powinno być realizowane poprzez dobrą informację oraz edukację. Co ważne dla dyskusji na temat mediów, w tym wyznaniowych, papież podkreślił, że zadaniem środków audiowizualnych, a więc i radia, jest nie tylko służyć rozrywce czy wypoczynkowi, ale przede wszystkim przekazywanie wartości duchowych, rozwijanie kultury, by tworzyć płaszczyznę wymiany myśli i współpracy między ludźmi. Stanowiło to wyraźne poparcie programów i stacji katolickich. Papież zachęcał też do wykorzystania nowych technik audiowizualnych w pracy dydaktycznej, wychowawczej, w szkołach, parafiach czy na misjach. Podkreślał, że media mają szanować i szerzyć wiarę chrześcijańską. Działanie każdego człowieka nie jest wolne od odpowiedzialności etycznej, a każde działanie człowieka wierzącego,

²² J. Sobczak: *Media a religia*. W: *Media religijne...*, dz. cyt., s. 15.

²³ <https://gloria.tv/article/pbEcuFrM5kbgL8ER8TVtVTH7L> (dostęp: 20.07.2016).

²⁴ http://www.encyklo.pl/index.php?title=Vigilanti_cura (dostęp: 10.07.2016).

²⁵ Pius XII: Encyklika *Miranda prorsus* nr 46–51. cyt. za: <https://ekai.pl/biblioteka/dokumenty/x250/encyklika-miranda-prorsus/> (dostęp: 10.07.2016).

także pracującego w mediach, od aspektu religijnego i apostołskiego (dziś nazywanego ewangelizacyjnym – przyp. KZ).

Po zakończeniu Soboru Watykańskiego II nie można było w PRL-u od razu wdrażać jego zaleceń. Instrukcja duszpasterska *Communio et progressio*, skierowana do biskupów diecezjalnych, zalecała organizowanie działalności duszpasterskiej za pomocą środków społecznego przekazu²⁶. Cytując encyklikę papieża Piusa XII *Miranda Prorsus* z 1957 roku, Instrukcja Pastoralna o Środkach Społecznego Przekazu *Communio et Progressio*, opublikowana w 1971 roku, podkreśliła następujący punkt: «Kościół postrzega te media jako dary Boże, które, w zgodzie z Jego opatrnościowym zamiarem, jednoczą ludzi w braterstwie i w ten sposób pomagają im współdziałać z Jego planem zbawienia»²⁷. Ks. Maciej Szczepaniak przypomina, że *Dopiero przemiany polityczne po roku 1989 roku otworzyły przed Kościołem nowe możliwości w dziedzinie organizacji duszpasterstwa za pomocą mediów, zwłaszcza radia i telewizji*²⁸. Autor analizuje cele programowe, obejmujące ewangelizację rozumianą jako zainteresowanie człowieka misją, posłannictwem i tożsamością Kościoła²⁹.

W literaturze przedmiotu wymienia się trzy podstawowe zadania mediów, czyli informację, edukację i rozrywkę³⁰. Do funkcji najbardziej charakterystycznych dla mediów katolickich należą takie, jak: ewangelizacyjna, informacyjna, opiniotwórcza, propagandowa, edukacyjna, transmisji dziedzictwa kulturowego, rozrywkowa, integracyjna. W pewnym uproszczeniu można stwierdzić, że oprócz religii program stacji wyznaniowych uwzględnia historię, kulturę, dziedzictwo, a także edukację.

Od lat 90. pojawiały się próby opisu polskiego radia wyznaniowego. Najstarszy wśród nich pozostaje dosyć przejrzysty model swoistej triady, porządkujący rodzaje stacji: I Radio Maryja, II sieć Plusa, III radiofonie lokalne o charak-

²⁶ Zob. M. Szczepaniak, *Radio diecezjalne w Poznaniu w służbie lokalnego Kościoła (1991–2012)*. W: „Teologia Praktyczna”. T: 13: 2012 s. 139. Por. Papieska Komisja ds. Środków Społecznego Przekazu: Instrukcja duszpasterska o środkach społecznego przekazu *Communio et progressio* nr 168.

²⁷ <https://ekai.pl/wydarzenia/x1731/nowy-dokument-kosciol-a-internet-pelny-tekst/> (dostęp: 15.07.2016).

²⁸ M. Szczepaniak, *Radio diecezjalne...*, dz. cyt., s. 139.

²⁹ Tamże. Por. XIII Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów: *Lineamenta*. Watykan 2011 nr 10.

³⁰ Podział na trzy podstawowe funkcje podają podstawowe skrypty studenckie czy opracowania warsztatowe, np. S. Bortnowski: *Warsztaty dziennikarskie*. Warszawa 2003, W. Markiewicz: *Radio – świat z dźwięków*. W: *Dziennikarstwo i świat mediów*. Red. Z. Bauer, E. Chudziński. Kraków 2000; K. Górski: *Dziennikarz w radiu – uwagi, sugestie, propozycje*. W: *O warsztacie dziennikarskim*. Red. J. Adamowski. Warszawa 2002. W swoim opracowaniu S. Jędrzejewski wymienia funkcję rozrywkowo-kompensacyjną, informacyjną i poznawczo-oświatową, por. S. Jędrzejewski: *Radio w komunikacji społecznej*. Warszawa 2000 i T. Goban-Klas: *Radio, szanse i wyzwolenia. Materiały konferencji Kulturotwórcza rola radia*. Kraków 1997.

terze diecezjalnym³¹. Sieci się zmieniały, jedne przestawały istnieć, inne się tworzyły, dziś niezasadne są podziały uwzględniające kryterium zasięgu (region, kraj), ponieważ sygnał w sieci oznacza globalny dostęp do programu. Bezpieczniej i precyzyjniej uda się raczej określić poszczególne elementy programowe i uznać je za konfesyjne, ewangelizacyjne, preewangelizacyjne, odzwierciedlające misję Kościoła³².

Statut Radia Emaus z 2008 r. określa cele i zadania stacji, ale także zawiera informację o rozgłośni. W preambule znajduje się zarys historii stacji: *Archidiecezjalna rozgłośnia radiowa rozpoczęła działalność 23 marca 1995 roku. W pierwszym okresie przyjęła nazwę Katolickie Radio Refleks, a od 15 października 1996 roku Katolickie Radio Poznań. Od 10 grudnia 2001 roku do 1 marca 2003 roku Radio należało do ogólnopolskiej sieci rozgłośni katolickich i nadawało program radiowy pod nazwą Radio Plus Poznań Archidiecezji Poznańskiej. Od 1 marca 2003 roku archidiecezjalna rozgłośnia radiowa nowsi nazwę Emaus – Katolickie Radio Poznań.* Na stronie stacji znajduje się także podobny opis: *Rozgłośnia Archidiecezjalna powstała w 1995 r., emitując dwugodzinny program; działa nieprzerwanie ponad 21 lat, choć w międzyczasie zmieniał się profil i nazwa: Radio Refleks, Katolickie Radio Poznań, Radio Plus Poznań, Radio Emaus (od 2003 r.)*³³. Natomiast w II i IV rozdziale statutu określone zostały działania programowe:

§ 7 Celem działalności Radia Emaus jest ewangelizacja oraz propagowanie kultury chrześcijańskiej zgodnie z misją i posłannictwem Kościoła katolickiego.

§ 8 Realizując misję ewangelizacyjną, radio spełnia następujące zadania:

- a) nadaje całodobowy program radiowy,*
- b) produkuje audycje radiowe,*
- c) archiwizuje ważniejsze audycje,*
- d) organizuje konferencje, koncerty, odczyty i akcje charytatywne*³⁴.

Nawiązanie do historii oraz misji znajduje się także na stronie stacji: *Radio współpracuje z Informacyjną Agencją Radiową i Katolicką Agencją Informacyjną, a jego dziennikarze nadają także relacje dla Radia Watykańskiego. Reportaże wyprodukowane przez Radio Emaus zdobywały nagrody i wyróżnienia*³⁵.

³¹ Por. W. Sonczyk: *Media w Polsce*. Warszawa 1999. Grażyna Stachyra dzieli polski rynek na nadawców społecznych i publicznych, zob. G. Stachyra: *Gatunki audycji w radiu sformatowanym*. Lublin 2008 s. 41–43. We wcześniejszych publikacjach podawałam aktualne propozycje opisu radiofonii katolickiej w Polsce, np. K. Zagórska: *Tradycja i współczesność radiofonii katolickiej na przykładzie Radia Emaus*. W: *Media religijne...*, dz. cyt., s. 180–181.

³² Por. A. Lepa: *Radio katolickie w służbie ewangelizacji*. „Wiadomości Archidiecezji Łódzkiej” R. 1994 nr 7–8 s. 297–302.

³³ <http://www.radioemaus.pl/#/pl/radio/historia/historia.html> (dostęp: 20.07.2016).

³⁴ Statut Emaus – Katolickiego Radia Emaus z 10.05.2008 r. N. 2779/2008.

³⁵ <http://www.radioemaus.pl/#/pl/radio/historia/historia.html> (dostęp: 20.07.2016).

Misyjny charakter działań religijnych i dyplomatycznych w 966 r. jest oczywisty, sprawdzić jednak warto, jak wygląda w przypadku medialnej ilustracji jubileuszu. Skoro kluczowa dla działań misyjnych w X wieku okazała się oralność, spośród współczesnych mediów wyznaniowych wybrać wypada radiofonię. Jej misyjność zostanie zaprezentowana na przykładzie Radia Emaus, pozostającego niejako ze względu na *genius loci* w centrum wydarzeń historycznych i rocznicowych. Wybór poznańskiej rozgłośni katolickiej uzasadnia jej uniwersalność programowa, z elementami konfesyjnymi, ewangelizacyjnymi oraz preewangelizacyjnymi.

II. Analiza materiału

Przedmiot badań stanowi materiał o tematyce okolicznościowej, zarejestrowany w czasie ważnym religijnie, historycznie i kulturowo, odnoszący się do roku 966. Audycje stanowiły przygotowanie do uroczystości jubileuszowych, relacje z obchodów oraz ich podsumowanie. Badany materiał emitowano od września 2015 r. do sierpnia 2016 r. Obejmuje on audycje okolicznościowe, przygotowane w związku z obchodami jubileuszu chrztu Polski, a jednocześnie stanowi reprezentatywną całość ze względu na sezonowe zróżnicowanie programowe (ramówka obowiązująca od jesieni do wiosny i wakacyjna). Ze względu na objętość materiału wybrano tylko niektóre propozycje, porządkując je od razu w następujący sposób:

- a) przekaz o charakterze preewangelizacyjnym (formy informacyjne, kulturalne, np. zapowiedzi wydarzeń),
- b) przekaz o charakterze ewangelizacyjnym (audycje społeczno-religijne przed i po uroczystościach, relacje w trakcie obchodów),
- c) przekaz o charakterze konfesyjnym (transmisje nabożeństw).

Należy podkreślić, że chociaż oficjalny program obchodów jubileuszowych często się zmieniał, był uzupełniany na bieżąco, to Radio Emaus działało w sposób elastyczny, informując o wszystkich wydarzeniach³⁶. Przyjrzyjmy się zatem audycjom o charakterze publicystycznym oraz faktograficznym, inicjującym dyskusję, rozważania w szerszym kontekście niż tylko przygotowanie do obchodów, jak też takim, których celem było właśnie zaproszenie na konkretne wykłady, spotkania, wystawy, nabożeństwa. Układ chronologiczny i czas emisji umożliwią przejrzystą formę opisu. Stanowią one zaledwie wybór audycji zajmujących się wprost omawianą tematyką, chociaż wiele innych prezentowało również

³⁶ Program i szczegółowe informacje umieszczono na stronie www.chrzest966.pl. Zob. wydarzenia jubileuszowe oraz bieżące na osi czasu: <http://chrzest966.pl/wydarzenia/>, np. <http://chrzest966.pl/wydarzenie-kulturalne-gdzie-chrzest-tam-nadzieja-16-kwietnia-inea-stadion-w-poznaniu/> (dostęp: 28.07.2016).

rocznicowe wydarzenia pośrednio, czy też kontekstowo (tzw. *background*), a nie zostaną omówione.

1. Audycje preewangelizacyjne

Mają charakter informacyjny, neutralny, przekaz jest precyzyjny, zainteresowany słuchacz może pogłębić swoją wiedzę, sprawdzić dane wydarzenie, potraktować je jako informację albo zaproszenie.

Przekaz informacyjno–publicystyczny

Kilka razy dziennie na antenie Radia Emaus emitowane są kilkuminutowe audycje informacyjne, zróżnicowane tematycznie, przygotowywane przez reporterów Radia Emaus. Są to bloki informacyjne i magazyn informacyjno–publicystyczny *Tu i teraz*.

Serwisy: Serwisy lokalne, kulturalne, religijne przygotowywane są na podstawie materiałów własnych oraz Katolickiej Agencji Informacyjnej (serwis *Z życia Kościoła*). Od jesieni 2015 r. tematyka dotycząca chrztu Polski, przygotowań do obchodów pojawiała się średnio 1–2 w tygodniu; systematycznie, z rosnącą intensyfikacją. Natomiast przed uroczystościami codziennie na antenie gościło kilka tematów związanych z jubileuszem. Podobnie było z wydaniem magazynu *Tu i teraz*.

Magazyn *Tu i teraz*: Magazyn reporterów Radia Emaus to półtoragodzinny program, realizowany na żywo, emitowany od poniedziałku do piątku w godz. 16:05–17:30. Obejmuje 4 materiały dziennikarskie i rozmowę z gościem (najczęściej po godz. 17:10). Zawiera aktualności z Poznania i Wielkopolski, łącznie z tematami społeczno–religijnymi, niezależnie od serwisów typowo duszpasterskich i magazynu chrześcijańskiego.

Audycje Radia Watykańskiego: codziennie emitowane są aktualności i magazyn Radia Watykańskiego (wydanie główne o godz. 17:40 i wydanie wieczorne o godz. 23:00). Tematyka jubileuszu pojawiała się jako informacyjna i publicystyczna (serwisy, wywiady), jako zapowiedź wydarzeń, a częściej przed samymi uroczystościami oraz w czasie ich trwania.

Audycje tematyczne, cykliczne, okolicznościowe

Charakter preewangelizacyjny mają audycje o charakterze kulturalnym, historycznym, muzycznym, edukacyjnym, emitowane co tydzień (np. *Muzealnik*, *Przeszłość to dziś*), czy codziennie (*Salon kulturalny*). Autorskie propozycje współpracowników i pracowników radia zawierały tematykę jubileuszową przez cały rok, a szczególnie przed samymi wydarzeniami (np. rozmowa z autorami *Oratorium 966*³⁷ w tygodniu jubileuszowym). Rozmowy w pasmach prezen-

³⁷ <http://chrzest966.pl/koncert-oratorium-966-pl/> (dostęp: 28.07.2016).

skich (poranek, południe, popołudnie), felietony, audycje literackie, cykle wykładów to tylko niektóre propozycje tematyki jubileuszowej, przygotowane z tej okazji.

Pod naszym patronatem

To codzienne serwisy zawierające krótką informację o wydarzeniach, publikacjach książkowych czy muzycznych, wydawane pod patronatem Radia Emaus. Oprócz emisji na antenie prezentowane są również na stronie www.radioemaus.pl. Wśród wydarzeń były wystawy i koncerty, np. *Imagine medii aevi*, wystawa w Muzeum Narodowym w Poznaniu³⁸ oraz projekt Macieja Fortuny *Chrzest 966: Multimedialny koncert na trąbkę, organy i sektet jazzowy*³⁹. Patronatem objęte są także książki⁴⁰.

Radiowe ogłoszenia parafialne

Codzienne, krótkie serwisy, zawierające 3–5 informacji o charakterze zaproszeń duszpasterskich. Redagowane są na podstawie materiałów nadsyłanych do redakcji.

Wykłady z sesji naukowej

Przykładowy cykl audycji stanowi emisja wykładów z sesji naukowej, zorganizowanej z okazji jubileuszu chrztu Polski.

2. Inne audycje

Niektóre audycje trudno jednoznacznie zaklasyfikować, znajdują się niejako na pograniczu ze względu na preewangelizacyjną i ewangelizacyjną formę oraz temat przekazu.

Zielona 2 – magazyn chrześcijański, emitowany co tydzień w środy o 18:10 (z nocną powtórką). Zawiera kilka materiałów dziennikarskich, przygotowywa-

³⁸ http://www.radioemaus.pl/#/pl/nasz_patronat/wydarzenia/imagines_medii_aevi.html (dostęp: 20.07.2016): *Od 9 kwietnia 2016 r. w Muzeum Narodowym w Poznaniu czynna jest wystawa poświęcona sztuce średniowiecznej z okresu od 966 do około 1530 r. Na wystawie eksponowane będą zabytki z całej Polski. Założeniem prezentacji jest ukazanie niezwykle bogactwa sztuki tego okresu, w oparciu o wybór znakomitych dzieł przechowywanych w zbiorach państwowych i kościelnych.*

³⁹ http://www.radioemaus.pl/#/pl/nasz_patronat/wydarzenia/chrzest.html (dostęp: 20.07.2016): *Koncert 966: Multimedialny koncert na trąbkę, organy i sektet jazzowy. Program koncertu wypełnia cykl kompozycji inspirowanych najstarszymi zachowanymi polskimi tropami – m.in. „Krystus zmartwychstan jest”, „Bądź pozdrowion Krzyżu Święty”, „Bogurodzica”, a także autorskie kompozycje Macieja Fortuny inspirowane tradycją liturgiczną polskiego średniowiecza. Dopelniający aranżacje i decydujący o jazzowym charakterze sektet stanowią czołowi poznańscy muzycy związani z Katedrą Jazzu Akademii Muzycznej w Poznaniu. Dopelnieniem warstwy muzycznej są wizualizacje nawiązujące do średniowiecznej twórczości artystycznej, związanej z przyjęciem przez Polskę Chrztu.*

⁴⁰ http://www.radioemaus.pl/#/pl/nasz_patronat/ksiazki.html (dostęp: 20.07.2016).

nych informacyjnie, ale także rozmowy z gośćmi (zakonnicy, hierarchowie) na różne tematy społeczno-religijne. Od 20 stycznia do 6 lipca 2016 r. w magazynie znalazło się 14 tematów na temat 1050. chrztu Polski, które zostaną poniżej szczegółowo przedstawione.

Relacje w czasie uroczystości są preewangelizacyjne ze względu na ich charakter informacyjny, jednak ranga wydarzeń, a czasem także sposób wypowiedzi reportera mogą mieć wpływ na charakter przekazu i zmienić go w ewangelizacyjny. Oprócz transmisji nabożeństw na antenie pojawiły się dziennikarskie zapowiedzi, tzw. wejścia na żywo:

- relacja reportera z Ostrowa Lednickiego i Gniezna (czwartek 14.04),
- relacje trzech dziennikarzy z Poznania, z posiedzenia KEP, Zgromadzenia Narodowego, procesji z fary do katedry (piątek 15.04),
- oprócz transmisji koncertu ewangelizacyjnego i mszy św.⁴¹ relacje dwóch dziennikarzy (Poznań, INEA Stadion, sobota 16.04).

3. Audycje ewangelizacyjne o charakterze społeczno-religijnym

1050

Zgodnie z opisem w ramówce, stanowiącym uwagi sekretarza redakcji, o jednym z kilku programów interaktywnych wiadomo, że jest realizowany „Na żywo”, a całość należy „Nagrać do powtórki”. Audycja gościła na antenie w drugi i czwarty poniedziałek miesiąca o godz. 21:15. Sporadycznie zdarzały się dodatkowe emisje (np. świąteczne). Tylko pierwsza audycja trwała od 21:15 do 22:00, pozostałe kończyły się o 22:30 (z przerwą na serwis lokalny o godz. 22:00), co dawało szansę szczegółowego omówienia tematu oraz udziału w rozmowie słuchaczom (telefon, mail). Łącznie w sezonie 2015/2016 (od 26 października 2015 do 27 czerwca 2016) wyemitowanych zostało premierowo 16 audycji (32, z uwzględnieniem nocnych powtórek), co stanowi ponad 18 godzin czasu antenowego (36 godzin z powtórkami)⁴².

⁴¹ Z przyczyn niezależnych od rozgłośni musical *Jesus Christ Superstar* nie mógł być rejestrowany ani transmitowany.

⁴² Pierwsza audycja trwała 45', pozostałe ok. 70' (w I części ok. 45', w II części ok. 25'), czyli 15 audycji (15x70') daje 1050', a łącznie z pierwszą audycją – 1095', więc ok. 18,25 h czasu antenowego. Program, co potwierdza zapis w ramówkach, emitowano w następujących terminach:

a) 2015: 26.10, 9.11, 23.11; 14.12, 28.12.

b) 2016: 11.01, 25.01, 8.02, 22.02, 14.03, 11.04, 25.04, 9.05, 23.05, 13.06, 27.06.

Rzadko w emisji audycji cyklicznej (co dwa tygodnie) wprowadzono jakiegokolwiek zmiany. Analiza materiału wykazała, że zmiany były sporadyczne, np.

– 23.11 (zamiana z audycją pielgrzymkową, emitowaną w trzeci poniedziałek miesiąca, jej emisję przesunięto na 30.11, czyli na czwarty poniedziałek miesiąca, a 16.11 odbyło się w paśmie wieczornym spotkanie z aktorem, Michałem Grudzińskim, w ramach spotkań w roku 20. urodzin Radia Emaus);

»Gdzie chrzest, tam nadzieja«. *Tysiąc pięćdziesiąt lat chrześcijaństwa w Polsce*

Na cykl jubileuszowy składało się 65 audycji, emitowanych od 15 lutego do 9 maja 2016 r. od poniedziałku do piątku o godz. 8:40 i 18:50. Ponadto, miały miejsce wydania powtórkowe (w nocy ok. 0:05, w czasie weekendu oraz rzadsze, specjalne, np. wielkanocne). Zatem audycja pojawiła się na antenie min. 200 razy⁴³.

Audycje okolicznościowe, tematyczne, cykliczne

Tematykę jubileuszową podejmowano w wielu audycjach, nie tylko społeczno-religijnych, np. *Żywot Krystiana*, *Ecclesia*, *Przeszłość to dziś*, *Magazyn rodzinny*, a także w felietonach, rozmowach, omawiając nie tylko aktualne zagadnienia (odkrycia archeologiczne, wernisaż wystawy), ale szerszy kontekst historyczny, kulturowy. Do długiej listy takich propozycji dodać należy *Lektury dobrego radia*, emitowane od poniedziałku do piątku o godz. 11:20 i 19:20. W 2016 r. były to fragmenty powieści J.I. Kraszewskiego *Lubonie*, czytane czy raczej świetnie interpretowane przez Andrzeja Lajborka, aktora Teatru Nowego w Poznaniu.

Audycje naukowe

Retransmisja konferencji, sesji i spotkań, np. sympozjum naukowego *Duchowo-moralny wymiar sakramentu chrztu*, zorganizowanego przez Wydział Teologiczny UAM⁴⁴. Radio rejestrowało konferencję, a materiały przypomniało w roku jubileuszowym (wakacyjne weekendy, soboty o godz. 17:05 i niedziele o godz. 11:30).

4. Audycje o charakterze konfesyjnym

Program religijny w radiu katolickim łączony jest *expressis verbis* z formami nabożnościowymi, stanowiącymi przejaw kultu. Tymczasem oferta może być o wiele bogatsza. Podczas przygotowań i obchodów jubileuszu ograniczona była faktycznie do transmisji mszy św., realizowanych przez różne redakcje, także Polskie Radio.

Rekolekcje

Rekolekcje przygotowujące do jubileuszu chrztu Polski odbywały się w radiowej kaplicy, z udziałem słuchaczy, od poniedziałku 11 kwietnia do środy

- 28.03 nie było emisji ze względu na Poniedziałek Wielkanocy i program świąteczny;
- 13.06 (audycja została nagrana).

⁴³ Sumując wszystkie audycje z uwzględnieniem czasu ich trwania (ok. 5 minut dziennie), stanowi to ok. 12 godzin premierowego wydania, a 18 godzin z powtórkami weekendowymi i nocnymi.

⁴⁴ <https://teologia.amu.edu.pl/strona-glowna/content-wt-gowny/konferencja-duchowo-moralny-wymiar-sakramentu-chrztu> (dostęp: 28.07.2016).

13 kwietnia. Msza św. o godz. 19:00 z nauką rekolekcyjną transmitowana była na antenie Radia Emaus.

Transmisje uroczystości jubileuszowych

Transmisje mszy św. od 14–16 kwietnia 2016 realizowane były przez Polskie Radio, które udostępniało sygnał zainteresowanym rozgłośniom. Transmisje poznańskie realizowane były samodzielnie przez Radio Emaus. Czwartek 14 kwietnia: 15:00 – transmisja uroczystości z Ostrowa Lednickiego; 17:00 – transmisja mszy św. z katedry gnieźnieńskiej, przewodniczenie: legat papieski, kard. Pietro Parolin; homilia: abp Wojciech Polak, prymas Polski; piątek 15 kwietnia: 17:00 – transmisja mszy św. z katedry poznańskiej, przewodniczenie: legat papieski, kard. Pietro Parolin; homilia: abp Stanisław Gądecki, przewodniczący KEP; 20:00 – transmisja czuwania z katedry poznańskiej; Sobota 16 kwietnia: 11:00 retransmisja koncertu ewangelizacyjnego (INEA Stadion); 14:00 – transmisja mszy św. (INEA Stadion).

5. Działania programowe i pozaprogramowe

Ciekawą propozycją własnej inicjatywy redakcji stało się ogłoszenie ogólnopolskiego konkursu na scenariusz słuchowiska o tematyce 1050. Zaproszenie do udziału oraz szczegółowe informacje pojawiły się na antenie w formie spotów, omówienia w pasmach prezenterkich oraz w wybranych audycjach. Radio zapraszało do udziału w konkursie także za pośrednictwem swojej strony: *W związku ze zbliżającą się 1050. rocznicą Chrztu Polski ogłaszamy konkurs na scenariusz radiowy. Chcemy nie tylko uczcić rocznicę tego wielkiego wydarzenia, ale również zachęcić Państwa do przyjrzenia mu się bliżej, do przypomnienia sobie historycznych faktów, a przede wszystkim do wzbudzenia osobistej refleksji o roli Chrztu dla naszego Państwa i dla każdego z nas. Zapraszamy do udziału wszystkich, którzy chcą zmierzyć się z wymagającą i nieco już zapomnianą formą scenariusza radiowego*⁴⁵. Informacja na stronie radiowej stanowi przykład działań niedotyczących bezpośrednio emisji, podobnie jak zainteresowanie konkursem za pomocą wysłanych listów i maili do placówek oświatowych, instytucji kultury, czy spotkań w szkołach z uczniami oraz nauczycielami. Zadanie okazało się jednak dosyć trudne, choć wzięli w nim udział zarówno początkujący scenarzyści, jak też osoby z doświadczeniem zawodowym. Zakończenie konkursu nastąpiło na antenie, w programie na żywo, podczas którego ogłoszono decyzję jury. Uroczystości dopełniła próba czytana z udziałem poznańskich aktorów Teatru Nowego w Poznaniu⁴⁶. Podsumowanie konkursu obejmuje realizację i emisję zwycięskiego słuchowiska na zakończenie roku jubileuszowego.

⁴⁵ http://www.radioemaus.pl/#/pl/radio/konkurs_chrzest_polski_9662016/o_konkursie.html (dostęp: 20.07.2016).

⁴⁶ W próbie czytanej udział wzięli Paweł Binkowski, Zbigniew Grochal i Andrzej Lajborek.

Przyjrzyjmy się zawartości tematycznej kilku wybranych przykładowo audycji cyklicznych. Zamiarem autora audycji *1050* i ekspertów goszczących w studiu (na zmianę teologa i socjologa) nie było faktograficzne, skrupulatne analizowanie wydarzeń z 966 r. Omawiano szerszy kontekst teologiczny oraz socjologiczny, odwołując się jednocześnie do kluczowych pytań, np. na czym polega życie chrześcijańskie, co dał chrzest każdemu z nas (indywidualnie, społeczeństwu). Tematyka oraz układ pierwszych audycji przypominały o priorytetach (prawda, wierność). Dyskutowano o prawdzie jako wartości uniwersalnej, z odwołaniem do wiedzy naukowej, tożsamości ludzi wierzących, struktury instytucji kościelnych, źródeł (roczników Jordana i Gaudentego, kroniki Thietmara i znacznie późniejszych kronik Galla Anonima i Wincentego Kadłubka). Rocznicą stała się pretekstem do rozmów o wierności Bogu, krzyżowi, ewangelii, Kościołowi i Jego pasterzom, z przywołaniem obchodów milenijnych i słów prymasa Wyszyńskiego oraz Wielkiej Nowenny. Adwentowe spotkanie rozpoczęła *Bogurodzica*, oprócz omówienia pieśni jako zabytku języka polskiego, dyskutowano o nowych elitach, kształtowanych przez chrześcijaństwo. Ostatnia w 2015 r. audycja dotyczyła antyklerykalizmu. Wspomniane wątki stanowią zaledwie zarys tematyki kilku audycji. W 2016 r. w studiu gościli przedstawiciele duszpasterstw (Pomocnicy Matki Kościoła), szafarze, a cykl audycji zakończono przed wakacjami.

Gdzie chrzest, tam nadzieja. 1050 lat chrześcijaństwa w Polsce – brzmiał jingiel audycji, produkowanej na podstawie materiałów redakcyjnych, rzadziej natomiast dzięki plikom dźwiękowym Katolickiej Agencji Informacyjnej (audio.kai.pl).

We wstępnych audycjach wyjaśniono treść hasła jubileuszu, stanowiącego tytuł audycji. Gośćmi cyklu byli ludzie kultury, historycy, duchowni, organizatorzy jubileuszu. Omawiano plan uroczystości i na bieżąco stan przygotowań. Charakter ewangelizacyjny wzmacniały wypowiedzi hierarchów. Emitowano wypowiedzi abpa Stanisława Gądeckiego, Metropolity Poznańskiego i przewodniczącego KEP, wyjaśniającego znaczenie jubileuszu w Roku Miłosierdzia oraz ŚDM w Krakowie, odwołującego się do *Naszej tożsamości chrześcijańskiej i chrzcielnej*. W programie były obecne wątki dotyczące przyjęcie krzyża z Rzymu, *Dagome iudex*, oddania pod opiekę państwa papieżowi, związku wolności z wiarą katolicką, znaczenia chrztu dla naszego narodu. Zjazd Gnieźnieński prezentował abp Wojciech Polak, prymas Polski: *Nasze obchody jubileuszowe (...), jak było to w roku 1966, rozpoczęły się od daty, która jest datą przełomową w naszych dziejach, a mianowicie 14 kwietnia, w Wielką Sobotę, która przypadła w tymże dniu, został ochrzczony nasz pierwszy władca, Mieszko I*. Prymas zacytował kard. Stefana Wyszyńskiego, ówczesnego Prymasa, który mówił wtedy o Mieszku: *Jego odwaga, dalekowzroczność i świadomość przemian, które idą przez świat, sprawiły, że wyszedł on na spotkanie bożej łaski*. W cyklu przedstawiano liczne

propozycje kulturalne, w początkowych audycjach prezentowano dokonania Muzeum Archeologicznego, wystawę czy kalendarz uliczny. Organizatorzy omawiali miejsca głównych obchodów i ich formy (czuwanie, procesja z fary do katedry, msze św.). Szczegółowo zostały zaprezentowane jubileuszowe utwory muzyczne (hymn, pieśń), jak też wydarzenia religijne oraz kulturalne.

Ostatni cykl, wybrany do materiałowej prezentacji, stanowi magazyn chrześcijański *Zielona 2*, emitowany co tydzień i powtarzany po północy. Zaczniemy przegląd tematów od styczniowej konferencji: *W siedzibie Konferencji Episkopatu Polski w Warszawie przedstawiono dziś szczegóły programu jubileuszowych obchodów 1050 rocznicy Chrztu Polski oraz związane z nimi kalendarium najważniejszych wydarzeń religijnych i kulturalnych. W spotkaniu uczestniczyli m.in. marszałkowie Sejmu i Senatu, przedstawiciele Episkopatu Polski oraz historycy i artyści. O najważniejszych wydarzeniach mówią abp Wojciech Polak, metropolita gnieźnieński, Prymas Polski i Marszałek Sejmu RP Marek Kuchciński (20.01.2016). W materiałach KAI zwracano uwagę na znaczenie religijne oraz państwowotwórcze wydarzeń z 966 r.⁴⁷, kilka razy mówiono o jubileuszowych utworach muzycznych, np.*

W magazynie „Zielona 2” premiera. Po raz pierwszy prezentujemy bowiem utwór „Gdzie chrzest, tam nadzieja”, czyli pieśń obchodów 1050. rocznicy Chrztu Polski. Słowa: Helena Abbe, Leopold Twardowski, a muzykę do tego utworu skomponował Leopold Twardowski (27.01.2016).

»Gdzie chrzest, tam nadzieja« to tytuł hymnu jubileuszowego z okazji 1050. rocznicy chrztu Polski. Skomponował go, a także napisał do niego słowa, poznański muzyk, znany z ulicznych koncertów wielbienia Pana. Utwór ten zostanie oficjalnie zaprezentowany podczas spotkania ewangelizacyjnego na INEA Stadionie 16 kwietnia (3.02.2016).

Organizowany od wielu lat Zjazd Gnieźnieński został włączony do programu obchodów. O oficjalnych gościach informowano w taki oto sposób: *1. Kard. Pietro Parolin weźmie udział we wszystkich wydarzeniach przewidzianych w Gnieźnie i Poznaniu z okazji jubileuszu 1050. rocznicy Chrztu Polski. Legat papieski będzie przewodniczył także Mszy św. na poznańskim stadionie i wygłosi uroczystą homilię (...) (16.03.2016); 2. »Europa nowych początków. Wyzwalająca moc chrześcijaństwa« – to hasło tegorocznego X Zjazdu Gnieźnieńskiego. Rozpoczyna się on w najbliższy piątek w Gnieźnie. Wezmą w nim udział ludzie Kościoła, naukowcy, publicyści, działacze społeczni i liderzy ruchów kościelnych.*

⁴⁷ Np. Kościół, choć apartyjny, to nie jest aspołeczny – mówi w swym komentarzu rzecznik KEP ks. Paweł Rytel-Andrianik. W kontekście 1050 rocznicy chrztu Polski przypomina, że coraz częściej podkreśla się, że chrzest w 966 roku miał znaczenie zarówno religijne, jak i państwowotwórcze (dostęp: 27.01.2016).

To pierwsze z ważnych wydarzeń w ramach obchodów 1050. rocznicy Chrztu Polski (16.03.2016).

Im bliżej obchodów, tym częściej o nich mówiono. Pojawiało się więcej materiałów, chociaż niekoniecznie w magazynie, ponieważ tematyka chrzcielna była obecna w całym programie radia. Jednak wydanie specjalne z 13 kwietnia w całości poświęcone zostało jubileuszowi. Wypowiadali się w nim kapłani, hierarchowie, organizatorzy (np. abp Wojciech Polak, Prymas Polski, bp Damian Bryl, ks. dr Szymon Stułkowski). Natomiast podsumowujący magazyn z 20 kwietnia zawierał kilka materiałów na temat przebiegu jubileuszu, jak zapowiadał prowadzący: *A dziś w programie wrócimy jeszcze do obchodów 1050. rocznicy Chrztu Polski*. Informacje były jednak szczegółowe: *1. Zakończyły się już centralne obchody 1050. rocznicy Chrztu Polski i początków polskiej państwowości. Uroczystości rozpoczęły się 14 kwietnia nabożeństwem na Ostrowie Lednickim i mszą świętą w gnieźnieńskiej katedrze, której przewodniczył legat papieski kard. Pietro Parolin. W piątek w Poznaniu odbyła się natomiast procesja maryjna z fary do katedry, msza św. w katedrze oraz posiedzenie Zgromadzenia Narodowego na terenie MTP. W Poznaniu i Gnieźnie odbyło się także 372. Zebranie Plenarne Konferencji Episkopatu Polski. Biskupi rozmawiali między innymi o przygotowaniach do ŚDM, a także o kwestii uchodźców. Podstawową kwestią, jeśli chodzi o uchodźców, jest uleczenie konfliktów, które są źródłem tej katastrofy humanitarnej – powiedział abp Marek Jędraszewski. 2. W sobotę uroczystości przeniosły się na stadion miejski w Poznaniu. W spotkaniu wzięło udział około 30 tysięcy wiernych z całego kraju. Głównym punktem była Eucharystia połączona z przyjęciem sakramentu chrztu, pierwszej Komunii świętej oraz bierzmowania przez dwie osoby dorosłe.*

Do tematu powrócono jeszcze w maju, zapraszając na wydarzenie religijne i kulturalne: *15 maja nastąpi premiera mszy 1050. O tym niezwykłym wydarzeniu opowie nam krótko ks. R.R. z poznańskiej parafii na Jeźycach. – Msza 1050 jest dla nas wydarzeniem duchowym...* (04.05.2016).

Skrótowy przegląd wybranych audycji, ilustrujących propozycje ewangelizacyjne, interaktywne (*1050*), czy krótsze (*Gdzie chrzest, tam nadzieja*) oraz informacyjne (*Zielona 2*), potwierdza dużą różnorodność oraz bogactwo oferty programowej Radia Emaus, przygotowanej w związku z jubileuszem 1050. rocznicy chrztu Polski. Od serwisów po rekolekcje, od patronatów po słuchowisko, od radiowych ogłoszeń parafialnych po dyskusje teologiczne, od magazynu *Zielona 2* czy *Tu i teraz* po audycje w pasmach prezenterkich... Istotne wydaje się jednak nie wyliczenie, nie statystyka, ale coś innego. Jak wynika z przedstawionego zestawienia audycji i zbadanego materiału, program jubileuszowy w Radiu Emaus został wcześniej zaplanowany, co było niezwykle trudne ze względu na bogaty plan, który się nieustannie zmieniał. Podstawowym wyzwaniem stał się jednak bardzo długi czas nieustannej pracy nad ramówką, w której uwzględniono

przygotowania do obchodów, tematykę duchową oraz praktyczną, jak też relacje i transmisje w trakcie samych obchodów, a potem ich podsumowanie. Stanowiło to pracę dla małego zespołu redakcyjnego przez cały rok, podkreślmy, dodatkowo, niezależnie od bieżących obowiązków.

Poznańska stacja katolicka wypełniła swoje zadanie, swoją misję, co widać na przykładzie prezentowania na antenie konkretnego wydarzenia historycznego, o kluczowym znaczeniu dla Kościoła i państwa. O rocznicy chrztu Polski radio mówiło dużo, często, w różnych porach dnia i nocy, informowało o wszystkich organizowanych wydarzeniach w atrakcyjny sposób (gatunek, oferta tematyczna, kultura, religia), a w prace zaangażowana była cała redakcja. Zastosowano nowe formy dotarcia do słuchacza – rekolekcje oraz konkurs na słuchowisko stanowią przykład samodzielnej, ambitnej inicjatywy, realizowanej na antenie i poza nią.

Jak prosił papież Pius XII, radio proponowało duchowy przekaz (rekolekcje, audycje formacyjne, transmisja nabożeństw). Spełniło też swoje zadania, swoją misję, zapisaną w statucie, realizowaną na bieżąco, w zależności od codziennych potrzeb, a niezwykle szczegółowo w roku jubileuszowym. Posłannictwo to, jak mówił Jan Paweł II, dotyczy wiary i tożsamości chrześcijańskiej narodu oraz indywidualnego człowieka. W ekskluzywnej publikacji jubileuszowej Kazimierz Ożóg znaczenie decyzji Mieszka wyjaśnia za pomocą wypowiedzi kard. Stefana Wyszyńskiego oraz Jana Pawła II oraz W *Pamięci i tożsamości* papież stwierdza: *Mówiąc bowiem o chrzcie, nie mam na myśli tylko sakramentu chrześcijańskiej inicjacji przyjętego przez pierwszego historycznie władcę wydarzenie, ale też wydarzenie, które było decydujące dla powstania narodu i ukształtowania się jego chrześcijańskiej tożsamości. W tym znaczeniu data chrztu Polski jest datą przełomową. Polska jako naród wychodzi wówczas z własnej dziejowej prehistorii, a zaczyna istnieć historycznie*⁴⁸. Do *Pamięci i tożsamości* odwołał się papież Franciszek podczas Światowych Dni Młodzieży w Krakowie. Już pierwszego dnia, 27 lipca 2016 r., mówił na Wawelu o dobrej i złej pamięci oraz o znaczeniu wartości humanistycznych i chrześcijańskich. Dobre radio, jak głosi liner Radia Emaus, pomagało przywołać i zachować dobrą pamięć, rejestrując dźwięki z najważniejszych wydarzeń dla państwa i Kościoła. Kolejnego dnia papież Franciszek odwiedził Jasną Górę, gdzie przewodniczył Eucharystii z okazji 1050. rocznicy chrztu Polski⁴⁹. Na zakończenie mszy św. z rąk kapłanów archidiecezji poznańskiej otrzymał krzyż z drzewa dębu z czasów Mieszka I⁵⁰. W ten sposób

⁴⁸ Cyt. za: K. Ożóg: 966. *Chrzest Polski*, dz. cyt., s. 9.

⁴⁹ Papież Franciszek spełnił w ten sposób pragnienie Pawła VI, któremu polskie władze komunistyczne uniemożliwiły uczestniczenie w uroczystościach Sacrum Poloniae Millennium w 1966 roku, por. <http://www.jasnagora.com/> (dostęp: 31.07.2016).

⁵⁰ Zob. https://ekai.pl/wydarzenia/temat_dnia/x101338/przeor-jasnej-gory-papiez-wezwie-nas-do-trwania-w-wierze/ (dostęp: 20.07.2016).

gościem jubileuszowych obchodów stał się sam papież, co także relacjonowało Radio Emaus.

Pytanie o misję mediów (wyznaniowych), w tym radia katolickiego w Polsce, jest pytaniem otwartym. Inaczej traktuje się media drukowane, cyfrowe, wizualne, a inaczej audytywne, których program jest ulotny, nie pozostawia śladu ani na portalu, ani na papierze. Nie docenia się więc jego bogactwa, jak też merytorycznej zawartości, które zostały, mam nadzieję, udowodnione. Wypełniając w swojej misji misję Kościoła, radio katolickie osiąga chyba cel ważniejszy niż tylko i aż transmitowanie nabożeństw. Pozostaje jednak pytanie z podtytułu książki, której Radio Emaus patronuje, *Misja Kościoła. Sprawa nielicznych czy zadanie wszystkich?*⁵¹. Oby nie pozostało pytaniem retorycznym.

Bibliografia

- Biblia dziennikarstwa*. Red. A. Skworz, A. Niziołek. Kraków 2010.
- Bieliczyński J.: *Misja i wizja regionalnego radia publicznego*. „Studia Medioznawcze” R: 2006 nr 3.
- Fausti S.: *Misja Kościoła, sprawa nielicznych czy zadanie wszystkich?* Kraków 2016.
- Lepa A.: *Pedagogika mass mediów*. Łódź 2000.
- Lepa A.: *Radio katolickie w służbie ewangelizacji*. „Wiadomości Archidiecezji Łódzkiej” R. 1994 nr 7–8 s. 297–302.
- Łuczak M.: *Misja mediów publicznych. Między faktem a iluzją*, W: (Ko)media. Konteksty dyskursu medialnego. Red. J. Gołuchowski, D. Konieczna, K. Zdanowicz – Cyganik. Warszawa 2014.
- Ożóg K.: *966. Chrzest Polski*. Kraków 2015.
- Media religijne i wyznaniowe w Polsce i na świecie*. Red. J. Sobczak, J. Skrzypczak. Poznań 2015.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*. Red. H. Zgólkowa. T. 21. Poznań 1999.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*. Red. H. Zgólkowa. T. 35. Poznań 2002.
- Słownik wyrazów obcych PWN*. Red. J. Tokarski. Warszawa 1979.
- Sonczyk W.: *KOSMOS – pierwsza sieć radiowa w Polsce*. W: *Środki masowej informacji w Polsce po likwidacji cenzury (1990–2000)*. Red. J. Adamowski, Warszawa 2000.
- Sonczyk W.: *Media w Polsce*. Warszawa 1999.
- Stachyra G.: *Gatunki audycji w radiu sformatowanym*. Lublin 2008.
- Statut Emaus – Katolickiego Radia Emaus z 10 maja 2008 r. N. 2779/2008.
- Szczepaniak M.: *Radio diecezjalne w Poznaniu w służbie lokalnego Kościoła (1991–2012)*. „Teologia Praktyczna”. T. 13: 2012.
- Szczepaniak M.: *Pierwsza polska radiowa transmisja mszy świętej i towarzyszące jej okoliczności*. Poznań 2013.
- <http://chrzest966.pl/wydarzenie-kulturalne-gdzie-chrzest-tam-nadzieja-16-kwietnia-inea-stadion-w-poznaniu/> (dostęp: 28.07.2016).
- <https://ekai.pl/biblioteka/dokumenty/x250/encyklika-miranda-prorsus/> (dostęp: 10.07.2016).
- <https://ekai.pl/biblioteka/dokumenty/x260/etyka-w-internecie/> (dostęp: 10.07.2016).
- https://ekai.pl/wydarzenia/temat_dnia/x101338/przeor-jasnej-gory-papiez-wezwie-nas-do-trwania-w-wierze/ (dostęp: 20.07.2016).

⁵¹ http://www.radioemaus.pl/#/pl/nasz_patronat/ksiazki/misja_kosciola.html, zob. S. Fausti S.I., *Misja Kościoła, sprawa nielicznych czy zadanie wszystkich?* Kraków 2016.

<https://ekai.pl/wydarzenia/x1731/nowy-dokument-kosciol-a-internet-pelny-tekst/> (dostęp: 15.07.2016).
http://www.encyklo.pl/index.php?title=Vigilanti_cura (dostęp: 20.07.2016).
<https://gloria.tv/article/pbEcuFrM5kgL8ER8TVtVTH7L> (dostęp: 20.07.2016).
<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19930070034> (dostęp: 15.07.2016).
<http://www.jasnagora.com/> (dostęp: 31.07.2016).
http://www.radioemaus.pl/#/pl/radio/konkurs_chrzest_polski_9662016/o_konkursie.html (dostęp: 20.07.2016).
http://www.radioemaus.pl/#/pl/nasz_patronat/wydarzenia/chrzest.html (dostęp: 20.07.2016).
http://www.radioemaus.pl/#/pl/nasz_patronat/wydarzenia/imagines_medii_aevi.html (dostęp: 20.07.2016).
http://www.radioemaus.pl/#/pl/nasz_patronat/wydarzenia/chrzest.html (dostęp: 20.07.2016).
<http://www.radioemaus.pl/#/pl/radio/historia/historia.html> (dostęp: 20.07.2016).
<http://sjp.pwn.pl/szukaj/misja.html> (dostęp: 10.07.2016).
<https://teologia.amu.edu.pl/strona-glowna/content-wt-gowny/konferencja-duchowo-moralny-wymiar-sakramentu-chrztu> (dostęp: 28.07.2016).
http://www.wsjp.pl/index.php?id_hasla=32005&ind=0&w_szukaj=misja (dostęp: 10.07.2016).

STRESZCZENIE

Od misyjności chrztu Polski do misyjności przekazów radiowych

Artykuł stanowi interdyscyplinarne omówienie prezentacji jubileuszu 1050. rocznicy chrztu Polski w mediach katolickich. Na przykładzie poznańskiego Radia Emaus analizowano jego misję, sięgając po opracowania leksykograficzne, legislacyjne oraz katolicką naukę społeczną. Program pre-ewangelizacyjny, ewangelizacyjny i konfesyjny stanowi wypełnienie misji stacji, zapisanej w jej statucie. Przedmiotem badań są audycje emitowane od września 2015 do sierpnia 2016 roku. Materiał obejmuje wielogodzinne nagrania o tematyce społeczno-religijnej, historycznej i kulturalnej, informujące o obchodach, relacjonujące je oraz podsumowujące.

Słowa kluczowe: misja, radiofonia katolicka, Radio Emaus (Poznań), 1050. rocznica chrztu Polski.

SUMMARY

From the Mission of Poland's Baptism to the Mission of Radio Broadcasts

The article is an interdisciplinary analysis of how celebration of the 1050th anniversary of Poland's baptism was presented in the catholic media. Based on the example of Radio Emaus (Poznań), mission of this radio station was scrutinized with the aid of lexicographic and legislative studies as well as catholic social study. Radio Emaus's pre-evangelizing, evangelizing and confessional program fulfills the station's mission included in its statute. The objects of the research are radio programs broadcast between September 2015 and August 2016. The radio material embraces long recordings dedicated to such issues as society and religion, history and culture as well as celebrations, their broadcasts and summaries.

Keywords: mission, catholic radio, Radio Emaus (Poznań), 1050th anniversary of Poland's baptism.